

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата економічних наук

Лизун Марії Володимирівни

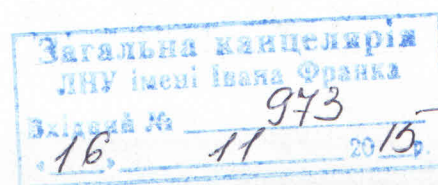
на дисертаційну роботу Когут Оксани Ігорівни на тему «Економічний аналіз монополізації ринку нафти» представленої на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини

1. Актуальність теми дослідження

Останні роки стали чи не найбільш турбулентним для світової нафтової промисловості за останні декілька десятиліть. Спектр фундаментальних чинників, що визначали кон'юнктуру ринку нафти охоплював як макроекономічні умови, баланс попиту-пропозиції, трансформацію регулятивної складової, зміну структури собівартості, так і значний вплив геополітичних детермінант.

Пертурбації домінування серед країн-імпортерів, тенденції до монополізації ринків нафти значною мірою визначають обличчя сучасної глобальної економіки. Метаморфози фундаментальних основ попиту та пропозиції на ринку нафти привели до появи нових регіональних торгових структур: США-Канада-Мексика; Росія-Китай-Індія; ОПЕК-ЄС.

Ескалація кризових явищ у функціонуванні світової економіки, зумовлена, в тому числі і, нестабільністю нафтового ринку, вимагає вдосконалення системи аналізу ціноутворення з урахуванням ступеня монополізації, що уможливорює підвищення точності прогнозування коливання цін на нафту. Ступінь монополізації нафтового ринку впливає не лише на такі загальноекономічні показники, як ціни та обсяг пропозиції, а й на рівень світової та національної енергетичної безпеки кожної країни, тому ця проблематика є актуальною і для України.

2. Наукова новизна одержаних результатів

Підсумовуючи основні висновки і результати дисертаційної роботи, а також особистий внесок здобувача у дослідження обраної ним проблеми, найбільш суттєвими можна визначити такі:

1. Запропоновано механізм аналізу динаміки коливання світової ціни на нафту з урахуванням впливу різних економічних і неекономічних факторів, виокремлених на підставі синтезного аналізу проведених досліджень і теоретичного узагальнення специфіки нафтового ринку;
2. Сформовано комплексний підхід до визначення та класифікації ринкових структур на основі результатів економетричних досліджень ринку нафти;
3. Здійснено ґрунтовну емпіричну оцінку монополізації світового ринку нафти шляхом моделювання системи визначення ступеня монополізації на основі синтезу моделі ринкової структури та скорегованих коефіцієнтів Лернера та індексу Герфіндаля-Гіршмана, яка емпірично підтвердила поділ ступеня монополізації на: високий, середній, помірний і низький (або й нульовий);
4. Змодельовано структуру ринку нафти України, яка, згідно з дослідженням, є олігополією з чіткими межами і середнім ступенем монополізації;
5. Запропоновано рекомендації щодо зниження ступеня монополізації нафтового ринку в Україні та підвищення ефективності нафтовидобувної та нафтопереробної промисловості, шляхом часткового державного втручання та залучення приватних інвестицій.

3. Обґрунтованість та достовірність сформульованих в дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій

Зміст дисертаційної роботи відповідає назві теми, висновки розділів містять аргументовані положення щодо наукової новизни та повністю

реалізують поставлені автором завдання дослідження.

Отримані здобувачем результати дисертаційного дослідження, сформульовані висновки та рекомендації є науково обґрунтованими, підтверджуються значною кількістю посилань на роботи вітчизняних та закордонних вчених і базуються на використанні сучасних методів дослідження.

У дисертаційній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи аналізу економічних явищ та процесів, зокрема: історичного (для аналізу розвитку теорій ринкових структур та опису історії становлення нафтового ринку); аналізу та синтезу, індукції та дедукції, порівняння і групування (для систематизації теоретичних і практичних наукових засад аналізу монополізації та визначення моделі ринкової структури нафти); моделювання, формалізації та регресійного аналізу (для побудови економетричних моделей тестування класичних ринкових структур, аналізу ринкової поведінки ОПЕК і впливу неекономічних факторів на приріст світової ціни); описово-аналітичного та статистико-економічного (для побудови скорегованих статистичних та аналітичних таблиць); графічного (для побудови графічних зображень і наочної демонстрації отриманих результатів); системного аналізу (для розробки моделі ринкової структури та визначення ступеня монополізації світового ринку нафти).

Вищевикладене свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації Когут Оксани Ігорівни.

4. Значення отриманих у роботі нових результатів для науки і практики

Тема дисертаційної роботи Когут Оксани Ігорівни виконана в межах науково-дослідних тем кафедри міжнародного економічного аналізу і фінансів Львівського національного університету імені Івана Франка:

«Дослідження механізмів інституційних змін та інституційного середовища економічного розвитку в країнах Центральної та Східної Європи» (номер державної реєстрації 0110U003149, січень 2010 – грудень 2012 рр.) і «Дослідження проблеми вибору та формування траєкторії економічного розвитку держав в умовах їх значної торговельної та фінансової відкритості» (номер державної реєстрації 0113U000869, січень 2013 – грудень 2015 рр.). Участь дисертанта та його особиста роль у виконанні науково-дослідних роботах чітко визначена у дисертації.

Результати та висновки дисертаційної роботи використані при розробці внутрішніх документів у ТОВ «КАРПАТНАФТОХІМ» (довідка № 01/3–15 від 07.09.2015 р.), при підготовці програмних документів у межах стратегії розвитку дочірнього підприємства із 100% іноземним капіталом «ЮНЕСКО УКРАЇНА» КОРПОРАЦІЇ «ЮНЕСКО ІНТЕРНЕТІНЛ ІНК» (довідка № 48 від 31 серпня 2015 р.), а також частково використані при укладанні перспективних планів розвитку нафтової та нафтопереробної промисловості Львівської області на 2016 р. Департаментом економічного розвитку, торгівлі та промисловості Львівської обласної державної адміністрації (довідка № 1–52–3768 від 01.09. 2015 р.). Результати та висновки дисертаційної роботи використовуються у навчальному процесі Львівського національного університету імені Івана 10 Франка при викладанні дисциплін «Міжнародний економічний аналіз», «Мікроекономіка», «Економіка підприємства» (довідка № 4183-Н від 18.09.2015 р.)

5. Повнота викладення результатів наукових досліджень в опублікованих працях

Основні наукові положення, що виносять на захист є обґрунтованими, відповідають сформульованій меті та завданням дослідження. Автореферат дисертації відображає основні результати проведеного дослідження та за змістом ідентичний основним положенням дисертації.

За темою дисертаційного дослідження опубліковано 10 наукових праць загальним обсягом 3,26 друк. арк., із яких 6 – у наукових фахових виданнях, в т.ч. 1 – у науковому фаховому виданні іноземної держави, яке включено до міжнародних наукометричних баз та 4 – у збірниках тез та матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій. Основні наукові положення, результати і висновки дисертаційної роботи апробовані на міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях, методологічних семінарах тощо.

Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають нормативним вимогам та повною мірою відображають наукові результати дослідження.

6. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Позитивно оцінюючи досягнуті результати та наукову новизну положень дисертаційного дослідження, необхідно відмітити окремі зауваження і дискусійні положення:

1. У параграфі 1.1. «Огляд основних теорій ринкових структур» автор справедливо зазначає, що нафтовий ринок можна охарактеризувати на підставі трьох теоретичних моделей: конкуренції, монополії та олігополії (с. 11). Проте надалі в роботі більш детально розглядаються лише дві останні парадигми. Враховуючи той факт, що нафта належить до біржових товарів, для яких характерні багато елементів моделі досконалої конкуренції, на наш погляд, варто було б більше уваги приділити також цій концепції.

2. У параграфі 2.1. «Загальна характеристика світового ринку нафти на основі неокласичної теорії» здобувачем часто вживається термін світова ціна сирої нафти (с. 54, 59). Однак із тексту до кінця не зрозуміло, ціна якого маркерного сорту нафти бралась до уваги при проведенні економетричного дослідження; чи робилась поправка на відмінностях в цінах різних сортів нафти (враховуючи також не еталонні бенчмарки) при побудові логарифмічно-лінійної динамічна модель залежності загального обсягу

виробництва від цін та виробничих потужностей (рівняння 2.1) та визначення еластичності попиту за ціною (рівняння 2.2), що могло вплинути на достовірність результатів.

3. Часова вибірка даних для аналізу зв'язків між основними світовими експортерами нафти в параграфі 2.2 може не до кінця враховувати останні тенденції кон'юнктури світового ринку нафти: зростання частки нафти США у світовій пропозиції із 0,5% до 3,7% в порівнянні із 2008 роком, відносне зменшення частки країн ОПЕК в світовому експорті, зростання попиту на нафту з боку Китаю та переорієнтація на азійські ринки Росії тощо.

4. Можливо доцільно було б провести аналіз монополізації ринків нафти, не лише в розрізі країн-експортерів, але і через співвідношення ваги основних корпорацій-виробників чорного золота.

5. Вважаємо, що робота здобувача значно виграла б, якщо до чинників структури ринку нафти були б включені показники курсів валют, враховуючи характерні тенденції двосторонньої взаємної каузації ціни нафти та валютних курсів.

6. Текст роботи потребує деякої стилістичної та граматичної корекції.

7. Загальний висновок

Дисертаційне дослідження Когут Оксани Ігорівни є самостійною, цілісною, логічно завершеною науковою працею. За змістом дисертаційна робота відповідає темі, меті і поставленим автором завданням дослідження, містить наукові положення, теоретичні висновки і практичні рекомендації, що мають безумовний теоретичний інтерес та практичне значення. Використаний науковий інструмент і методи дослідження відповідають сучасним вимогам. Основні наукові результати достатньо повно відображені у публікаціях автора, зміст автореферату є ідентичним змісту дисертації та відображає основні положення роботи.

За змістом, теоретико-методологічним рівнем, науковою новизною та практичною значущістю одержаних результатів дисертаційна робота Когут Оксани Ігорівни на тему «Економічний аналіз монополізації ринку нафти» відповідає вимогам МОН України, передбачених п. 9,11,12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини.

Офіційний опонент
кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри міжнародної економіки
Тернопільського національного
економічного університету

М. В. Лизун

